

шаєт своє розуміння фундаменту (початку). Превращає аксиоми в теореми. Превращає приховану гармонію Космосу в відкриту гармонію для людей. І зміцнюючи віру людей в істинність вказуваного їм Логосом шляху.

Список использованной литературы:

1. Хайдеггер М. Гераклит. – СПб.: Владимир Даль, 2011. – 504 с.

Ключові слова: космос, гармонія, логос, філософія, наука, свідомість.

Ключевые слова: космос, гармония, логос, философия, наука, сознание.

Key words: cosmos, harmony, logos, philosophy, science, consciousness.

СМАЗНОВА ІРИНА СЕРГІЇВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
докторант кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
доцент кафедри філософії, кандидат юридичних наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР ПАРНОСТІ КАТЕГОРІЙ АГРЕСІЇ І ТОЛЕРАНТНОСТІ

Ідеї системності предметів і явищ формувалися поступово протягом тривалого часу. Дослідники цікавилися питанням систем (Коперник) і їх організації (Кант, Лаплас). Застосування системного підходу в дослідженнях суспільних явищ почалося в другій половині XIX століття з появою робіт К. Маркса по дослідженню суспільства. У XX столітті з початком широкого застосування ідей системного підходу розроблялися концепції системності (тектологія А. А. Богданова, загальна теорія систем Л. Берталанфі), які претендували на універсальність, але такими, як показали подальші дослідження, не були. При аналізі теорії Берталанфі А. І. Уйомов відзначав, що вона не є загальною теорією систем. «В кращому разі це – загальна теорія взаємодій» [10, с. 37-52]. У загальнофілософському і в теоретико-системному аспектах продовжував розробку проблеми розуміння А. Ю. Цофнас, який спирався у своїх дослідженнях на параметричну характеристику знання і розуміння. Як справедливо зазначав А. Ю. Цофнас: «А. А. Богданова, Л. Берталанфі цікавили системи, які динамічно змінюються. Тим часом далеко не всі системи такі» [11, с. 60], тому можна говорити про досить вузький підхід в зазначених дослідженнях систем.

Універсальність і діалектичність природи категорії системи призвело до необхідності застосування системного методу у пізнанні правових явищ і процесів. В даний час системний підхід визнається універсальним методом і широко використовується в багатьох дослідженнях загальнотеоретичної юриспруденції. Найбільш загальне визначення

системи як впорядкованої множини взаємопов'язаних елементів, що володіє структурою і організацією, дається філософією.

Суть системних зв'язків між елементами цілого така, що не можна зрозуміти частини, не спираючись на знання про ціле. Дослідження загальних універсальних законів діалектики стосовно системи юридичних категорій дозволяє сформувати цілісне знання про правову реальність, зрозуміти процеси розвитку розкритих юридичними категоріями явищ, прогнозувати спрямованість їх руху. Тільки об'єднані в систему, юридичні категорії дають нам можливість уявити реальну картину правової реальності, розкрити її властивості, виявити особливості агресії і толерантності в порівнянні з іншими суспільними явищами.

Пізнання агресії і толерантності конкретизується в процесі руху дослідницької думки від пізнання їх окремих сторін і пов'язаних з ними проявів до пізнання їх як цілого, як сукупності властивостей і проявів. Агресія в парі з толерантністю – це гнучка, рухлива і розгалужена система. Зв'язки їх елементів можна відобразити за допомогою феномена мутуалізму (від лат. *mutual* «взаємний»). Це широко поширена форма взаємокорисного співжиття, коли присутність пари стає обов'язковою умовою існування кожного з неї.

У філософській літературі «парність» означає, що кожна зі сторін пари взаємно доповнює іншу, не існує без іншої. Кожна сторона пари безпосередньо проявляє себе в своїй парній категорії, взаємно користується нею як своїм засобом. Філософські поняття, в яких універсальні зв'язки буття осмислюються в їх складній суперечливій динаміці, утворюють так звані парні категорії. Категорії діалектики відображають полярні сторони цілісних явищ, процесів. Діалектичний характер парних категорій виражається в протилежних нерозривних зв'язках, переходах один в одного, взаємодіях.

У загальнотеоретичних розробках в області юриспруденції дослідники також часто зосереджують свою увагу на парності певних явищ, процесів і категорій, які відображають їх. Однак, не кожна юридична категорія має свою пару. Парними юридичними категоріями фіксуються особливі внутрішні і зовнішні зв'язки між окремими правовими явищами, їх протилежностями. Важливо досліджувати загальні властивості парних юридичних категорій, їх системний характер, що дозволить відкрити нові аспекти досліджуваних парних юридичних категорій, державної та правової організації суспільства як системи. Дослідження парних юридичних категорій – це пізнання їх в єдності і боротьбі протилежностей.

Єдиного підходу в дослідженні парних правових категорій немає, методологія їх вивчення виступає лише відправною точкою в пізнанні діалектичної пари.

Так, В. В. Нирков умовно розбиває весь процес розгляду парних категорій на кілька етапів: «По-перше, необхідно здійснити аналіз кожного з протилежних правових явищ як відносно самостійного феномена. цією метою слід встановити їх специфіку, види і т.д., особливу увагу

варто звернути на внутрішні зв'язки. По-друге, шляхом порівняння слід виявити загальні ознаки і відмінності між досліджуваними явищами. Перші два етапи є попередніми, що забезпечують безпосередній процес розгляду єдності і взаємодії протилежностей в праві. По-третє, слід почати розкриття єдності даних явищ в різних аспектах. Іншими словами, завдання цієї стадії – на основі встановлених раніше спільних рис протилежностей з'ясувати моменти їх єдності (в рамках однієї і тієї ж сутності) в правовій сфері. Це дозволить приступити до дослідження їх складної взаємодії в даних аспектах. По-четверте, виходячи з встановлених специфічних відмінностей, необхідно розглянути особливості взаємовпливу, взаємодії одного явища на інше, в рамках всіх виявлених моментів єдності, тому що кожна з протилежностей по-своєму заперечує іншу. По-п'яте, слід надати розкрити взаємодію як джерело їх саморуху, функціонування і розвитку, чим буде встановлений внутрішній зв'язок даної пари, взаємозв'язок між зазначеними явищами, їх елементами (видами). По-шосте, слід виявити якісно-кількісну нерівноцінність протилежних правових явищ у ході взаємодії, досліджувати домінування одного з них на певних етапах розвитку. По-сьоме, встановивши складну внутрішню взаємодію пари явищ, необхідно включити її у взаємозв'язок більш високого рівня. При цьому розкривається їх єдність в рамках однієї і тієї ж сутності, яка взаємодіє з іншою, протилежною собі системою» [6].

Згідно запропонованої позиції В. В. Ниркова, на першому етапі в рамках аналізу агресії або толерантності як самостійного явища можуть бути виділені такі стадії, як опис властивостей (ознак) явища, виявлення його форми і змісту, значення, видів і т.д. В рамках другого етапу можуть бути виділені стадії виявлення окремих ознак парності юридичних категорій. На третьому етапі можливе виділення таких стадій, як дослідження спільних рис парних явищ або процесів, їх особливостей, проблем внутрішньої і зовнішньої взаємодії, абсолютизації і т.д. Найбільш важливим уявляється не стільки дотримання конструкції стадій парних юридичних категорій, скільки використання зазначеного системного підходу в дослідженні агресії та толерантності і пов'язаних з цими феноменами процесів, що відбуваються в суспільстві.

Для розгортання дослідження парних категорій агресії і толерантності як парних юридичних категорій важливий загальнотеоретичний і методологічний ракурс проблеми. Досліджуючи їх властивості (і як явищ навколишньої дійсності, і як суб'єктивних якостей окремої особистості і суспільства в цілому), ми формуємо і описуємо категорії, що відображають їх у філософсько-правовій сфері, обґрунтовуємо їх парний характер. З антропологічних позицій вибір агресії і толерантності як парних юридичних категорій обумовлений їх надзвичайною актуальністю, зростанням насильства на всіх рівнях прояву людини і суспільства особливо в останні десятиліття.

Агресія і толерантність постають не тільки як явища навколишньої дійсності (тобто як об'єктивно існуючі в формальних джерелах права), а й як властивості (якості) особистості. Парний характер агресії і толеран-

тності знаходить своє вираження в описі істотних ознак агресії і толерантності, які характеризують їх як явища, що відображають світ; змісті агресії і толерантності на різних рівнях їх існування; їх видових характеристиках; обґрунтуванні їх парності; співвідношенні (загального, особливого, абсолютизації, внутрішньої і зовнішньої взаємодії) агресії і толерантності як парних категорій.

Важливо розкрити внутрішні і зовнішні зв'язки агресії і толерантності, їх рух і розвиток і вийти до формулювання категорії, яка відображає їх у філософсько-правовій сфері, обґрунтовуючи їх парний характер. В рамках філософсько-правової науки, таке дослідження важливо в загальнотеоретичному і методологічному плані. Крім того, практичне значення одержаних результатів полягає в підвищенні ефективності правового регулювання процесами, пов'язаними з проявами насильства та агресії, можливості мінімізації їх прояву, забезпечення як найповнішої реалізації механізму толерантності, що неминуче виходить на підвищення рівня поваги до права в особистості і суспільства.

Для досягнення цих цілей важливо вирішення наступних завдань: системне уявлення про властивості агресії і толерантності, в тому числі на різних рівнях їх прояву, розмежування понять насильства і агресії, опис системи та парних властивостей агресії і толерантності. Необхідний подальший розвиток розуміння агресії і насильства, не тільки як виключно негативного, а й їх позитивного впливу на процеси розвитку особистості і суспільства. Методологічно важливо в антропологічному аспекті дослідити категорії агресії і толерантності як парних філософсько-правових категорій.

Дослідження розраховане не стільки на рішення в повному обсязі всіх проблем, пов'язаних з насильством, агресією і толерантністю, скільки з обґрунтуванням доцільності і ефективності їх вивчення як парних явищ.

Список використаної літератури:

1. Нырков В.В. Поощрение и наказание как парные юридические категории : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Саратов, 2003. 34 с.
2. Уемов А.Л. фон Бергаланфи и параметрическая общая теория систем. Системный подход в современной науке. Москва : Прогресс-Традиция, 2004. С. 37-52.
3. Цофнас А.Ю. Теория систем и теория познания. Одесса: АстроПринт, 1999. 308 с.

Ключові слова: агресія, толерантність, парність, юридичні категорії, системний аналіз.

Ключевые слова: агрессия, толерантность, парность, юридические категории, системный анализ.

Key words: aggression, tolerance, parity of aggression and tolerance, legal categories, system analysis.